

מראי מקומות - סנהדרין קי"ג

שייך לומר דנקבצין לתוכה, ויהי' בה דין ממון עיר הנדחת (כיון דשוב לא הוי ממון גבוה, וכמו שהבאנו לעיל).

(ג) **והיכא דאיכא מזוזה לא אפשר - כ' היד רמה,** דרבנן דחולקים על ר"א ס"ל דהיכא דאפשר אפשר, והיכא דאי אפשר אפשר, ולכן היכא דאי אפשר, אין מחרימין אותה. וע' במנחת **חינוך** (ס"ט, סוף אות ב'), שכ' דמה דתנא דמתני' ס"ל דהוי עיה"נ אף אם יש בה מזוזות, היינו משום דס"ל דאלו שלל שמים הם, וא"כ אין אלו נכללים בדין שריפה בכלל, שהרי לא הוו שלל העיר בכלל, אלא שלל שמים.

(ד) **דכתי' לא תעשון כן לד' אלוקיכם - פרש"י,** ומזוזה א"א לשרפה משום דכתי' לא תעשון כן, ואנן בעינן שללה, וליכא, דהאי שלל שמים הוא. והק' **רעק"א**, למה הוסיף רש"י מה שלא הוזכר בש"ס, ואדרבה, הרי מה שמוסיף גורע, דהא אם שלל שמים הוא, א"כ שפיר יכול לקיים שריפת כל שלל העיר (וכמו שפי' **המנ"ח** הנ"ל), ואי"ז נחשב שיור, וכמו נכסים אחרים שהופקדים בתוכה, או נכסי הקדש, ולמה נחשב שיור, והניח בצ"ע. ואכן ע' **ברש"י** דהגיה בדברי רש"י "והאי לאו שלל שמים הוא", ולכא' כוונתו לפרש דברי רש"י ככה, דכיון דבאמת לאו שלל שמים הוא, ומ"מ אסור לשורפו, א"כ ממילא הוי שיור בדין שריפת שלל, ושפיר אמרי' דא"א לקיים דין עיר הנדחת.

(ה) **דכתי' לא תעשון כן לד' אלוקיכם - הק' רעק"א,** מה בכך, הרי לימא דעשה דושרף באש דוחה הל"ת דלא תעשון כן לד' אלוקיכם, והניח בצ"ע (וע' לעיל [דף עא] מה שהבאנו בזה). וכ' **המנחת חינוך** (ס"ט, סוף אות ב'), דלפי דבריו שם, דהמוחק את השם עובר גם בעשה דאת ד' אלקיך תירא, א"כ א"ש בפשיטות, שהרי אין עשה דוחה לא תעשה ועשה. וע' **בשיעורי הגר"ד פוברסקי** (דף ע"א, אות נ"ו), שכ' ליישב באו"א, דמה שאין העשה דוחה ל"ת דלא תעשון, היינו משום דהעשה הוא מצוה על הגברא, אבל

(א) **לעולם בטהור, וכגון דנפול מחיצות, וכדרבא, וכו' - פרש"י,** דכי תקנו רבנן דמחיצות יכולות לקלוט מ"ש לענין שיהא מותר לאכול, ולא יחול בה דין עיר הנדחת, זהו רק היכא דהמחיצות עדיין קיימים, אבל אם נפול מחיצות, שוב לא שייך דין קליטה להתירם לאכילה, וממילא יש בהם דין עיר הנדחת, וירקבו (שאינם בשריפה, מפני כבודם). אולם ק', אם אמרי' דכיון דנפלו מחיצות, שוב בטל הדין של קליטת מחיצות, א"כ לכא' הדרה קו' הגמ' על ר' חסדא לדוכתי', דס"ל דמ"ש בגבולין יש בה דין ממון גבוה, וא"כ שוב לא שייך בה דין שלל עיר הנדחת בכלל, ולמה צריך גניזה בכלל. ותי' הר"ן (ק"ב:), וכ"כ **התוס' הרא"ש** כאן בסו"ד, דמאחר שאינו מחוסר העלאה לירושלים, אלא במקומו הוא עומד עכשיו, ויהי' ראוי לאכילה אחר שיעשו המחיצות בלא פדי' אחרת, א"כ הר"ז ממון הדיוט, ואין נפילות המחיצות מוציאו מדין זה שהוא ממון הדיוט לעשותו ממון גבוה, כיון שהי' ממון הדיוט אף קודם נפילת המחיצות.

(ב) **לקלוט דרבנן - הק' התוס' הרא"ש,** ל"ל דנפול מחיצות, הא כיון דקליטת מחיצות אינו אלא מדרבנן, א"כ נמצא דאף בירושלים חל בה דין עיר הנדחת, וא"כ שפיר הוי הדין דצריך גניזה, אף שהוא בירושלים (ואכן ע' **בחי' הר"ן** [ק"ב:] שהביא שהראב"ד באמת לא גרס בגמ' דמיירי היכא דנפול מחיצות, אלא דכיון דדין קליטת מחיצות מדרבנן, לכן לא הפקיעו הדין תורה עי"ז, וע"ש מש"כ הר"ן דאי"ז נכון). ועוד הק', למה צריך הגמ' לומר כאן דהיכא דליכא מחיצות לא גזור, אף אם גזור, הא סכ"ס כיון דמדאורייתא מותר להוציאו, לכא' חשיב שהוא מעיר הנדחת, דנקראת נקבצין בתוכה. ותי' דכיון דמדרבנן המחיצות קולטות, א"כ שוב לא הוי חשיב נקבצין בתוכה, כיון דסכ"ס בפועל א"א להוציאו. ולכן הי' צריך לאוקמי' דוקא בדנפול מחיצות, ולומר דהיכא דנפול מחיצות לא תקנו רבנן שיהיו קולטין, ולכן שפיר יכול להוציאו מירושלים, וממילא

ולכן פי' דמשמע להגמ' למאבירם בכורו לא הי"ל ללמוד שמת מקללת יהושע, שהרי י"ל מחמת רשעו מת, אבל בשגוב צעירו, שלא הי' רשע, שפיר הו"ל ללמוד. וע"ז פריך הגמ', מהיכא פסיקא לי' להגמ' דאבירם הי' רשע ושגוב לא הי' רשע. ולכן פי' הגמ' דבאמת קאי על חיאל אביהם, שהוא הי' רשע [נאולי כוונתו לומר, דכיון שהי' רשע, לכן לא למד].

(י) **השתא לוטתא של משה לא קא מקיימא-יש** לע', למה באמת לא נתקיים קללת משה. וביאר המהרש"א (ד"ה אחאב), דכל נמשך אחרי מש"כ "ואבדתם מהרה", ומהרה דבורא עולם כמנין "ונושנתם", ומה שנעצר מטר בימי אחאב, זה לא הי' קיום הקללה, אלא מחמת דברי אליהו הי'. והעיון יעקב כ' דשאני קללת יהושע, שבא ע"י שבועה, משא"כ קללת משה, שלא הי' ע"י שבועה.

(יא) **שלוש מפתחות לא נמסרו לשליח, וכו'- הק' תוס' בתענית (ב.)**, הא מבואר כאן דהקב"ה נתן המפתח לאליהו. ותי' דכוונת הגמ' לומר דלא נמסרו שליח "לעולם", אבל שפיר יכול להיות דניתן המפתח לשליח לזמן מה. וע"ע ברש"י בתענית שם, שכ' שלא נמסרו כולם לשליח ביחד. והעיר הבאר שבע כאן על דברי רש"י שם, דהא כאן משמע דאפי' שניהם לא ניתנו לשליח א' ביחד, ודחק דאולי זהו כוונת רש"י שם, דג' מפתחות ביד הקב"ה הם, שאפי' ב' מהם לא נמסרו ביד שליח ביחד. והב"ש עצמו תי' קר' הראשונים באו"א, דכוונת הגמ' לומר דג' מפתחות הם שלא נמסרו כלל לשליח לעשות מה שרוצה עמהם, אלא ברשות הקב"ה, אלא דכ' דק' על פי' זה מסוגיין.

(יב) **לגברא דטרקי' לגלי' ועבדי' למפתחי'- הק' המהרש"א**, הא אין המשל דומה לנמשל, דהכא לא אבד אליהו מפתח של גשמים, אלא שהחזיר אותו להקב"ה. ותי' דשמא כיון שאמר מתחלה "כי אם לדברי", דמשמע שעל ידו יפתח שער המטר, ושוב הוצרך להחזיר המפתח ולא יהי' נפתח על ידו, א"כ הוי כאילו אבד המפתח ממנו.

הלא תעשה דלא תעשון הוי איסור הבא מחמת החפצא, דהיינו מחמת קדושת החפצא, וא"כ אפשר דבזה לא אמרי' דעשה דוחה לע תעשה.

(ו) **לא, דכ"ע אית להו דר' אבין, והכא בהא קמיפלגי, וכו'- כ' הר"ן דהראב"ד** החליף הגירסא, דבאמת כ"ע לית להו דר' אבין, דאם אי' דכ"ע אית להו דר' אבין, למה צריך לפרש כלום בדר' יוסי, הרי דבריו כתקנן, דכיון דאין בכלל אלא מה שבפרט, ממילא גנות ופרדסים מותרים. אבל כ' הר"ן ליישב גירסתנו, דבאמת אי"צ ר' יוסי לדייק מהא ד"עוד" דלגמרי הוא, אלא רק להוציא ממה שדייק ר"ע ממלת "עוד" דמשמע לו דהיינו לכמות שהי', וע"ז קאמר דאינו כן, אלא דעוד לגמרי משמע.

(ז) **ארור האיש לפני ד' אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו- בטעם הדבר, כ' הערוך לנר** (במה שאמר בסיום המס', הובא בסוף החידושים למסכתין) שיש א' מב' טעמים, או משום שהי' לה דין עיר הנדחת, או משום דכיון דנלכדה בשבת, אם שוב יבנה העיר, אז נמצא דהסתירה במה שסתרו העיר הי' למפרע סתירה ע"מ לבנות, וזה נאסר בשבת. וע"ש מש"כ שם לבאר שיש נפק"מ בין הטעמים לענין בנין עיר אחרת ששמה יריחו, דבזה לא יהי' שייך האיסור שבת, אבל מ"מ יהי' שייך בזה איסור עיר הנדחת.

(ח) **תניא, לא יריחו על שם עיר אחרת, ולא עיר אחרת על שם יריחו- פרש"י**, דמבואר בגמ' דחיאל בנה עיר אחרת על שם יריחו, אולם לא אתפרש מנלן זה להגמ'. וע' במהרש"א, שכ' דמה דדרשי' דאסור לבנות עיר אחרת ונקרא יריחו, היינו משום דכתי' "ובנה את העיר הזאת את יריחו", ולמדין מזה דלבנות עיר אחרת ע"ש יריחו ג"כ אסור. וא"כ, כיון דכתי' כאן בנה חיאל בית האלי את יריחו, א"כ משמע דמיירי נמי בהכי, דבנה עיר אחרת ע"ש יריחו.

(ט) **אבירם ושגוב מאי עבוד- פרש"י**, דקרי להו רשעים. והק' המהרש"א, דמשמע מרש"י דפי' דגם שגוב הי' רשע, ולא קאמר כן בגמ'.

(ג) **הא דקמן דקא קפיד מר- הק' התורת חיים,** למה הי' צריך לזה, הא הי' יכול להשיב לו שהי' מקפיד על אחאב. ותי' דצורבא מרבנן דרתח, לאו ריעותא הוא, שהרי התורה הוא דרתח ב'. וא"כ, מה שאליהו כעס על אחאב, זה הי' מדה טובה וזכות לו, שהרי ראה הרשע עובר על מצות התורה, וקנא קנאת ד' וקפיד עליו, וזה מדה טובה. והיינו דקא"ל, קפדנא קרית לי, הלא בשביל קפידא זו שהקפדתי על אחאב בזה, אינו בדין שתקראו לי קפדן ע"ז. ולכן אמר לו דבשביל זה, כבוד עצמך קפדת, דזה לא הי' לך להקפיד [אולם צע"ק, דא"כ באמת מנ"ל לר' יוסי מעיקרא שאליהו קפדן].

(ד) **מאן רשעים... גנבי- כ' התורת חיים** דהני רשעים לאו באנשי עיר הנדחת מיירי, שהרי כבר נעשה בהן דין, דכתי' ברישא דקרא הכה תכה את יושבי העיר. אבל בגנבי איירי, אותן הרשעים שגונבין משלל עיר הנדחת, וקאי אולא ידבק בידך מאומה מן החרם, וע"ז קאמר ר' יוסף דמאן רשעים, גנבי.

(ט) **רשע אבד מן העולם... צדיק נפטר מן העולם- כ' המהרש"א** להעיר על שינוי לשון הגמ', דלענין רשע נקט לשון "אבד", ולענין צדיק לשון "נפטר", ואילו בקרא שהביא לענין מיתת הצדיק, נקט הקרא לשון "אבד". וביאר באריכות דאנשים ההולכים אחר תאוותם אינם מכירין בחילוק בין הצדיק והרשע, וחושבים דגם הצדיק אבד, דהיינו שהוא אבד ממש במיתתו, וזהו שאמר דאין איש שם על לב. והוסיף קרא דגם אנשי אמת, דהיינו הם שמתעסקים בקבורת הצדיק, נאספו בביתם ואין מספידים אותו כראוי, ואין מבין מיתת הצדיק, כי מפני רעה נאסף הצדיק, דהיינו שנסתלק מן העולם, ואינו אבד כמו הרשע.

(טז) **צדיק בא לעולם, טובה באה לעולם- פי' העיון יעקב,** כלומר, אף שמת צדיק אחר, מ"מ כשנתקיים וזרח השמש ובא השמש, שנולד צדיק אחר, אז טובה באה לעולם, ע"ש בביאור טפי.